Terci-i Bend

Ziya Paşa

Terci-i Bend — Ziya Paşa

İlk yayın: Tercî-i Bend ve Terkîb-i Bend (1872)

Ziya Paşa 1880 yılında öldü. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 27. maddesi uyarınca eserin özgün metni kamu malıdır.

Metin, Vikikaynak (tr.wikisource.org) aktarımından alınmıştır: https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=Terci-i_bend_(Ziya_Paşa)&oldid=142094 (revizyon 142094). Bu aktarım Creative Commons Atıf-AynıLisanslaPaylaş 4.0 (CC BY-SA 4.0) lisansıyla paylaşılır; bu PDF de aynı lisansla serbestçe paylaşılabilir.

pdfkitaphane.com

I

Bu kârgâh-ı sun' aceb dershânedir,
Her nakş bir kitâb-ı ledünden nişânedir.

Gerdûn bir âsiyâb-ı felâket-medârdır,
Gûyâ içinde âdem-i âvâre dânedir.

Mânend-i dîv beççelerin iltikâm eder,
Köhne ribât-ı dehr aceb âşiyânedir.

Tahkîk olunsa nakş-ı temâsîl-i kâinât,
Ya hâb ü ya hayâl ü yâhud bir fesânedir.

Müncer olur umûr-ı cihân bir nihâyete,
Sayfın şitâya meyli, bahârın hazânedir.

Kesb-i yakîne âdem için yoktur ihtimâl,
Her i'tikâd akla göre gâibânedir.

Yârab! Nedir bu keşmekeş-i derd-i ihtiyâç?
İnsanın ihtiyâcı ki bir lokma nânedir.

Yoktur siper bu kubbe-i fîrûze-fâmda,
Zerrât cümle tîr-i kazâya nişânedir.

Asl-ı murâd hükm-i ezel bulmadır vücûd,
Zâhirdeki savâb ü hatâ hep bahânedir.

Bir fâilin meâsiridir cümle hâdisât,
Ne iktizâ-yı çerh ü ne hükm-i zamânedir.

Subhâne men tahayyera fî sun'ihi'l-ukûl,
Subhâne men bikudretihî ya'cizü'l-fühûl.

II

Ecrâm-ı bî-nihâye ile pürdür âsmân,
Nisbet olunsa zerre değildir bu hâk-dân.

Bin şems-i tâbdâr ü hezârân meh-i münîr,
Yüz bin sevâbit ü nice seyyâre-i ıyân.

Her şems eder tevâbi-i mahsûsasiyle seyr,
Her tâbie tevâbi-i uhrâ eder kırân.

Her şems eder levâhikına neşr-i feyz-i hâs,
Her lâhikın tabiatı emsâline nihân.

Her cümle merkezinde eder seyr-i bî-vukûf,
Her kıt'a mihverinde bulur feyz-i câvidân.

Her cümle-i vesîada mebsût bin vücûd,
Her kıt'a-yı fesîhada meşhûd bin cihân.

Her bir vücûd masdar olur bin vücûd için,
Her bir cihân hezâr cihândan verir nişân.

Her zerrede tarîka-i mahsûsa üzre feyz,
Her cismde tabîat-ı mahsûsa üzre cân.

Her âlemin sinîn ü tevârîhi muhtelif,
Her bir zemînde başka hisâb üzeredir zaman.

Peyvestedir sevâhili girdâb-ı hayrete,
Bir bahrdır ki hâsılı bu bahr-ı bî-kerân.

Subhâne men tahayyera fî sun'ihi'l-ukûl,
Subhâne men bikudretihî ya'cizü'l-fühûl.

III

Bir zerredir ki zerre-i nâ-müntehâ-yı hâk,
Bir zerre hârice edemez andan infikâk.

Lübbü lehîb-i nâr ile bir gûy-ı âteşîn,
Kışrı mecâri-i yemm ü nehr ile çâk çâk.

Nisbetle kışrı hacmine ol lübb-i âteşin,
Şol kubbedir ki ferş oluna anda berg-i tâk.

Bu kışrdır ki cümle-i hayvâna rûz u şeb,
İhzâr-ı rızk u tûşe için eyler inhimâk.

Gâhî teneffüs eyleyicek ejder-i zemîn,
Kûh-ı şerer-feşânlar eder arzı lerze-nâk.

Ol zerre-i cesîmeyi fânûs-ı şem'-vâr,
Olmuş muhît tûde-be-tûde nesîm-i pâk.

Kim rûz u şeb o sofra-i âlem-şümûlden,
Her nefs rızkın almada ber-vech-i iştirâk.

Bu noktadır yemîn ü şimâli beyân eden,
Eyler cihâta akl bu merkezden insilâk.

Zerrât-ı kevn bunda bulur neşve-i hayât,
Efrâd-ı halk bunda çeker cür'â-yı helâk.

Husbîde-i firâş-ı emândır nüfûs hep,
Bir top-ı şû'le-nâkde bî-kayd-ı vehm ü bâk.

Subhâne men tahayyera fî sun'ihi'l-ukûl,
Subhâne men bikudretihî ya'cizü'l-fühûl.

IV

Dendân-ı şîre lokma olur âhuvân-ı zâr,
Bir gûsfendi tû'me kılar gurg-i cân-şikâr.

Bî-cürm iken gıdâ-yı anâkib olur meges,
Mâ'sum iken kebûteri şâhin eder şikâr.

Âciz iken ukâba giriftâr olur keşef,
Gûk-ı zaîfi kût edinir bî-vesîle mâr.

Bî-cünha mâkiyân-beçeyi çâk eder zagan,
Bî-sâbıka dü pâre eder mûşu mûş-hâr.

Güncişk-i zâr-ı bâşe-i perrân helâk eder,
Eyler tezervi pençe-i gadrinde bâz hâr.

Mâr-ı zemîne lokma olur mürg-i tîz-per,
Mürg-i hevâya tu'me olur mâhî-i bihâr.

Gavvâsı hırs-ı gevher eder lokma-i neheng,
Kebki ümîd-i dâne eder teleye şikâr.

Dürdâne-i derûnu için çâk olur sadef,
Âvâzıdır kafesde eden bülbülü nizâr.

Bîdesterin helâkine hâye olur sebeb,
Katl-i samûr-ı zâra olur postu medâr.

Gâlib zebûnu kâidedir eylemek telef,
Yerde, hevâda, bahrde cârî bu gîrûdâr.

Subhâne men tahayyera fî sun'ihi'l-ukûl,
Subhâne men bikudretihî ya'cizü'l-fühûl.

V

Gâh âfitâb u gâh kevâkib gehi cemâd,
Oldu ilâh-ı mu'tekad-ı zümre-i ibâd.

Geh icl ü gâh âteş ü Yezdân u Ehrimen,
Geh nûr u zulmet oldu kazâyâ-yı i'tikâd.

Akl u cemâl ü aşk ilâh oldu bir zaman,
Bütlerle doldu bir nice yıl cümle-i bilâd.

Encâm erdi nevbet-i tevhîd-i zât-ı Hak,
Geldi zuhûra bunda da bin fitne bin fesâd.

Geh ayn u gâh gayr sanıp halk u hâlıkı,
Geh cem'e gâh farka ukûl etti i'timâd.

Oldu hezâr zât denip geh sıfâta ayn,
Bir aslda gehî nice asl etti ittihâd.

Her şahs nefs unsuruna nisbet eyleyip,
Aklınca bir ilâh-ı müşahhas eder murâd.

Yek-dîgere ne rütbe muhâlifse şahs u akl,
Âlemde ol kadar mütehâliftir i'tikâd.

Hikmet budur ki âherine hasm olur bilip,
Her kavm kendi mesleğini menhec-i sedâd.

Ammâ bu ihtilâf ile maksûdu cümlenin,
Bir hâlıka hulûs ile etmektir inkıyâd.

Subhâne men tahayyera fî sun'ihi'l-ukûl,
Subhâne men bikudretihî ya'cizü'l-fühûl.

VI

Güller güler figânla geçer ömr-i andelîb,
Bîmâr ihtizârda ücret diler tabîb.

Mânend-i lâşe nâ'ş-ı tüvanger zelîl ü hâr,
Kerkes misâl vâris ü gassâl nâ-şekîb.

Bâlîn-i nâza hâce-i şehr eyler ittikâ,
Hâk-i mezellet üzre yatır aç bir garîb.

Pertev-fürûz-ı bezm-i tarab şem-i hande-rîz,
Pervâne-i şikeste-per üftâde-i lehîb.

Sûm ü basal çü nergis ü lâle güşâde-leb,
Mahbûs künc-i mahfaza-i tengnâda tîb.

Bister-nevâz-ı izz ü safâ ahmak-ı hasîs,
Külhan-nişîn-i züll ü hevân âkıl-i hasîb.

Geh devlet-i cihândan eder cehl behre-yâb,
Geh lokma-i aşâdan eder akl bî-nasîb.

Makbûl-i bezm-i sohbet olur müfsid-i leîm,
Menfûr-ı tab'-ı âlem olur nâsih-i musîb.

Gâhî muhakkar-ı cühelâ şâir-i beliğ,
Gâhî musahhar-ı humakâ fâzıl-ı edîb.

Bir âcizin maîşeti noksan-pezîr olur,
Bir zâlimin umûru eder kesb-i fer ü zîb.

Subhâne men tahayyera fî sun'ihi'l-ukûl,
Subhâne men bikudretihî ya'cizü'l-fühûl.

VII

Yârab! Nedir bu dehrde her merd-i zû-fünûn,
Olmuş belâ-yı akl ile ârâmdan masûn!

Yârab! Niçin bu arsada her şahs-ı ârifin
Mikdâr-ı fazlına göre derdi olur füzûn?

Her hangi sûya atf-ı nigâh etse bî-huzûr,
Her hangi şey'e sarf-ı hayâl etse aklı dûn.

Mümkün müdür ki hakîkat-i eşyâyı vezn ü derk?
Mîzan-ı akla dirhem-i tâdil iken zunûn.

Güncîde-i basîret olur mu bu acz ile?
Haysiyyet-i havâdis ü keyfiyyet-i şuûn.

Gûyâ ki bunca mihnet ü gam az gelip olur,
Bir de tahakküm-i cühelâ ile bağrı hûn.

Bilmem ki muktezâ-yı nizâm-ı cihân mıdır?
Dâim cihânda câhil olur mes'adet-nümûn!

Câri cihân cihân olalıdır bu kâide,
Bir ahmak-ı denîye olur ehl-i dil zebûn.

Nâdân firâz-ı izz ü saâdette ser-firâz,
Dânâ hazîz-i acz ü mezellette ser-nigûn.

Nâdânı kâm-perver eder tâli'-i bülend,
Ehl-i kemâli sâil eder baht-ı vajgûn.

Subhâne men tahayyera fî sun'ihi'l-ukûl,
Subhâne men bikudretihî ya'cizü'l-fühûl.

VIII

Düştü cüdâ naîm-i safâdan Ebü'l-beşer,
Oldu Halîl'e tecrübe-geh gerden-i püser.

Yâkûb'u kıldı firkat-i ferzend eşk-bâr,
Oldu cenâb-ı Yûsuf'a çâh-ı belâ makarr.

Eyyûb'u illet-i beden inletti zâr zâr,
Minşâra eyledi Zekeriyyâ fedâ-yı ser.

Başı kesildi gadr ile Yahyâ-yı mürselin,
Çıktı semâya zulm ile İsî-i bî-peder.

Tâif'de nâ'li lâ'le dönüp oldu hem şikest,
Yevm-i Uhud'da dürre-i nâb-ı Peygamber.

Taş bağladı mecâ' ile batn-ı pâkine,
Dünyâya rağbet eylemedi seyyidü'l-beşer.

Te'sîr-i semm ile eyledi Sıddîk irtihâl,
Oldu şehîd-i tîg-i kazâ âkıbet Ömer.

Encâm erdi câmi-i Kur'ân şehâdete,
Âhir cenâb-ı Haydar'a da etti tîg eser.

Mesmûmen etti zât-ı Hasan Adn'e intikâl,
Mazlûmen oldu Şâh-ı şehîdân bürîde-ser.

Her kimde aşk gâlib ise kurb-ı Hazret'e,
Ol denli andadır elem ü derd-i bîşter.

Subhâne men tahayyera fî sun'ihi'l-ukûl,
Subhâne men bikudretihî ya'cizü'l-fühûl.

IX

Kimdir bu aczi hâss kılan nev'-i âdeme?
Kimdir bu nev'i eşref eden cümle âleme?

Şeytân u nefsi kimdir eden âlet-i şürûr?
Kimdir koyan zebûn-ı hevâyı cehenneme?

Mansûr'u kim düşürdü Ene'l-hak diyârına?
Kim verdi hükm katli için şer'-i ekreme?

Kimdir şarâbı hurmet ile telh-kâm eden?
İ'mâl-i câm ü bâdeyi kim öğreten Cem'e?

Kimdir Yehûd'u münkir-i i'câz-ı Hakk eden?
Kimdir Mesîh'i nefh kılan zât-ı Meryem'e?

Kimdir veren cesâret-i şerr ü fezâhati?
Süfyân'a, Ca'de'ye, Şemr'e, İbn Mülcem'e?

Kimdir Nasîr-i Tûs'u Hülâgû'ya sevk eden?
Musta'sım'ı kim etti karîn İbn-i Alkem'e?

Kimdir veren alîle tedâvîye ihtiyâç?
Kimdir koyan meziyyet-i ıslâhı merheme?

Zenbûr kimden eyledi tahsîl-i hendese?
Bülbüllere kim eyledi ta'lîm-i zemzeme?

Kimdir bu kârgâha çeken perde-i hafâ?
Kimdir veren tasavvur-ı teftîş âdeme?

Subhâne men tahayyera fî sun'ihi'l-ukûl,
Subhâne men bikudretihî ya'cizü'l-fühûl.

X

Etmiş kimisi râhatın ikbâl için fedâ,
Olmuş kimi beliyye-i idbâra mübtelâ.

Olmuş kimi tüvanger-i devrân iken zelîl,
Olmuş kimine serveti sermâye-i anâ.

Toplar kimisi vâris ü hâdis için nukûd,
Eyler kimisi servet için ömrünü hebâ.

Düşmüş kimi tecessüs-i kibrît-i ahmere,
Olmuş kimine mûcib-i iflâs kimyâ.

Etmiş kimin harîs-i kıtâl arzû-yı şân,
Kılmış tama' kimisini can-dâde-i vegâ.

Olmuş kimi musahhar-ı efsûn-ı çeşm-i yâr,
Olmuş kimi mukayyed-i gîsû-yı dil-rübâ.

Etmiş hevâ-yı lâle kimin dâğdâr-ı gam,
Olmuş kimine derd-i gül ü yasemen belâ.

Tefrîk için kimisi okur rukye-i füsûn,
Teshîr için kimisi yazar nüsha-i duâ.

Olmuş kimi safâ ile rind-i piyâle-keş,
Olmuş kimisi hırs ile üftâde-i riyâ.

Etmiş hulâsa bir emel-i hâs-ı bî-lüzûm,
Her şahs-ı hürü kayd-ı esâretle mübtelâ.

Subhâne men tahayyera fî sun'ihi'l-ukûl,
Subhâne men bikudretihî ya'cizü'l-fühûl.

XI

Mazlûma zâlim eyler iken zulm ü gadr ü âl,
Kârında âsim olduğunu eylemez hayâl.

Emvâl-i halkı sârik alıp sârikim demez,
Kâtil vebâl-i katle dahî vermez ihtimâl.

Ber-vech-i hak beyân eder elbette fi'line,
Her hangisinden eyler isen ayrıca suâl.

Bir memlekette salb olunur kâtı'-ı tarîk,
Bir yerde mûcib-i şeref ü fahr olur bu hâl?

Bir beldede hicâb-ı zenân ayb olup yine,
Bir şehrde bu hâlet olur bâis-i cemâl.

Meşreb olur şarâbı içer hurmetin bilir,
Mezheb olur hukûk-ı ibâdı görür helâl.

Bir âkıl-i müsellemü'l-etvâra mahrem ol,
Mişvâr u tavrını nazar-ı i'tibâra al.

Seyret ne denlü vaz'-ı garîbi eder zuhûr,
Kim her biri cünûna olur başka başka dal.

Vâbestedir hayâline ef'âli herkesin,
Kimse umûruna edemez nisbet-i dalâl.

Akl ü cünûnu, bâtıl u hakkı beyân için,
Yoktur cihânda hayf ki mîzân-ı i'tidâl.

Subhâne men tahayyera fî sun'ihi'l-ukûl,
Subhâne men bikudretihî ya'cizü'l-fühûl.

XII

Eyler sabâh şâmı vü leyli nehâr eder,
Sayfı kılar şitâ vü hazânı bahâr eder.

Nez'-i hayât-ı hayy eder emvâta cân verir,
Eyler gubârı âdem ü cismi gubâr eder.

Cism-i Halîl'e nârı eder nûr kudreti,
Nûru Kelîm'e hikmeti hem-reng-i nâr eder.

Leylî-i hüsnü çeşmine Şîrîn edip müdâm,
Ferhâd'ı derd-i aşk ile Mecnûn u zâr eder.

Demlerce bir tama'la kılar kalbi bî-huzûr,
Yıllarca bir emelle dili bî-karâr eder.

Bir mülkü bir harîs-i sitemkâr için yıkar,
Bir kavmi bir münâfık ile târumâr eder.

Bir cismi izz ü nâz ile sâd-sâl besleyip,
Encâm-ı kâr pençe-i merge şikâr eder.

Yüz yılda bir vücûdu kılıp genc-i ma’rifet,
Âhir yerin nişîmen-i hâk-i mezâr eder.

Ârif odur ki mu’terif-i acz olup Ziyâ,
Bu hâdisât-ı câriyeden i’tibâr eder.

Mülkünde Hak tasarruf eder keyfe mâ yeşâ,
İsterse kevni yok eder isterse var eder.

Subhâne men tahayyera fî sun’ihi’l-ukûl,
Subhâne men bikudretihî ya’cizü’l-fühûl.